

УДК 39 (477.83/.86)“1890/1939”

Д 49

Оксана ДРОГОБИЦЬКА

**ПОБУТ УКРАЇНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ
ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – 30-х рр. ХХ ст.:
ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ**

У статті проаналізовано дослідження, присвячені вивченню побуту української сільської інтелігенції Галичини кінця ХІХ – 30-х рр. ХХ ст. Автор розглянула публікації з історії Галичини; дослідження про участь інтелігенції у суспільно-політичному русі; монографії і статті з проблем побуту українського народу; праці з історії Церкви і розвитку галицького шкільництва, а також з окремих напрямів діяльності освіченої верстви; генеалогічні дослідження видатних галицьких родин; краєзнавчі роботи.

Ключові слова: сільська інтелігенція, побут, історіографія, Галичина.

В останні роки спостерігається значне поживлення інтересу істориків до вивчення місця інтелігенції у суспільно-політичних, культурно-освітніх, соціально-економічних процесах та її ролі у поступі нації. Не менш цікавим, на наш погляд, видається дослідження побуту представників освіченішої верстви Галичини наприкінці ХІХ – 30-х років ХХ ст. Тим більше на сьогодні в українській і зарубіжній історичній науці немає комплексної монографічної праці, в якій на належному рівні розкривалася б проблема побуту української сільської інтелігенції Галичини кінця ХІХ – 30-х років ХХ ст. Це звичайно підсилює актуальність даного наукового дослідження.

Культура і побут галицької сільської інтелігенції окресленого періоду вивчаються різними дисциплінами, а тому потребують залучення наукової літератури різного плану. На

жаль, сьогодні є небагато публікацій із цієї проблеми². Як наслідок, практично немає досліджень і з її історіографії. Такий стан є закономірним наслідком тих тематичних пріоритетів, які панували до початку Другої світової війни, у радянські часи та продовжують частково зберігатися у сучасній етнологічній науці.

Метою нашого дослідження є аналіз публікацій, присвячених вивченню духовної і матеріальної культури галицької сільської інтелігенції кінця XIX – 30-х рр. XX ст.

Серед видань, так чи інакше присвячених вказаній темі, виділяємо монографії і статті, датовані до 1939 р., праці радянської доби і досягнення історіографії періоду незалежної України. При характеристиці складових цієї класифікації простежується відносно умовний поділ праць за характером питань, які у них піднімаються. У межах такої схеми окремо можна розглядати дослідження українських, зарубіжних істориків та вчених із діаспори.

У Галичині до 1939 р. селянство розглядалося як основний носій етнічної культури народу, тому публікації цього періоду звернені в основному на вивчення побуту зазначеної соціальної верстви.

Обмеженість корпусу етнологічних робіт сучасників спричинило опору автора на праці здебільшого історичного характеру. Показовим у цьому плані є двотомне видання Ф.Свистуна “Прикарпатская Русь подъ владѣніемъ Австріи” [43], [44]. Найбільший науковий інтерес становить другий том, присвячений періоду з 1850 р. до 1895 р., в якому історик порівняв джерела формування української і польської інтелігенції, дав вичерпну характеристику кількісних і якісних показників освіченої верстви.

Серед публікацій сучасників вагоме місце займає дослідження Ф.Титова “Русское духовенство въ Галиціи (Изъ наблюденій путешественника)” [40]. Автор звернув увагу на так званій “панський дух” окремих душпастирів, який проявлявся через зверхне ставлення до селянства, прагнення до надмірних розкошів і запобігання перед польською шляхтою. Останне

---

² Автор опублікувала низку статей з проблем побуту української сільської інтелігенції Галичини кінця XIX – 30-х рр. XX ст. під прізвищем Баран О.Я.

передбачало наслідування священнослужителями культури і побуту шляхти [40, 53 – 54].

Низка праць цього періоду також відображає важке становище у сфері шкільництва. Наприклад, К.Федорович у праці “Українські школи в Галичині у світлі законів і практики”, констатує занепад національної освіти і скорочення кількості українських навчальних закладів, розкрив репресивну політику польської влади стосовно вчителів. Для ілюстрації своїх тверджень, він подав детальний список та адреси педагогів, які були змушені покинути Східну Галичину і працювати на теренах етнічних польських земель [45].

Складне матеріальне становище і низький соціально-правовий статус учительства проаналізовано у польськомовному виданні під назвою “*Obraz doli nauczyciela ludowego w Galicyi*” [53]. У ньому піддано критиці систематичний нагляд жандармів і старост за освітянами, погані санітарно-епідеміологічні умови праці і проживання у школах, неврегульованість питання наділення педагогів земельними ділянками тощо.

Польський історик Ф.Буяк присвятив характеристиці галицької інтелігенції окремий підрозділ у праці “*Galicya*” [49]. Автор підкреслив високу суспільну активність греко-католицького кліру порівняно із римо-католицьким, а також наголосив на зростанні його впливу на господарське життя провінції, що виявлялося у переході від повчань до практичних дій.

Загалом автори публікацій періоду до Другої світової війни майже не розкривають побут інтелігенції, обмежуючись тільки аналізом її громадської діяльності, суспільно-політичного і матеріального становища. Однак цінність вказаних праць полягає у тому, що вони створені безпосередньо учасниками чи очевидцями подій і дають змогу з'ясувати особливості ставлення представників тогочасної громадськості до найбільш освіченої верстви у Галичині.

Зовсім інше трактування спостерігаємо у радянській історіографії, де інтелігенції зазвичай відводилася роль проміжного прошарку між селянством і робітниками. З точки зору догматизованого і абсолютизованого класового підходу, вона розглядалася як економічно несамостійна соціальна група, що не має відношення до засобів виробництва, продукування

матеріальних благ та їх розподілу [18, 7]. Проблема ж національної інтелігенції взагалі належала до заборонених тем.

Така тенденція, звичайно, вплинула на тематику етнографічних досліджень. У центрі наукових зацікавлень виступав побут робітників у період капіталістичного суспільства і радянської доби. Крім цього, активно продовжували розроблятися теми селянства. Натомість чимало представників інтелігентних професій були віднесені до категорії буржуазних націоналістів, експлуататорів робітничого і селянського класу. Наприклад, в окремих працях якщо і згадувалося духовенство, то тільки із негативним підтекстом – як визискувач простого люду [23, 28]. Однак у радянський період вийшла друком низка досліджень, які можуть використовуватися для проведення аналогій чи простеження відмінностей між культурою інтелігенції і селянства.

Так само не можна ігнорувати дослідження із соціально-економічного і політичного розвитку Галичини, написані істориками І.Васютою, С.Макарчуком, Ю.Сливкою та іншими [5], [26], [37]. У контексті цієї проблематики піднімалися питання соціально-правового становища освітян, їхнього матеріального становища. Попри наявність певних ідеологічних нашарувань праці названих авторів дають можливість з'ясувати численність освіченої верстви, а також окремі аспекти політики влади стосовно представників розумової діяльності.

Отже, вивчення історії у руслі марксистсько-ленінської ідеології значно обмежило спектр тем досліджень і зробило проблему національної інтелігенції, а тим більше її культури і побуту, безперспективною. Водночас вартісними є публікації з етнографії українського селянства, критичне використання яких створює умови для порівняння різних аспектів життя селян та інтелігенції.

Значний обсяг літератури з історії освіченої верстви нагромаджено науковцями української діаспори. На відміну від радянських істориків, вони не перебували під ідеологічним тиском, тому мали можливість об'єктивніше висвітлювати цю тему.

Розкриттю політики польської влади стосовно галицького вчителства, а також проблем, з якими йому доводилось стикатися під час професійної діяльності, присвячені праці В.Вериги і М.Ломацького [6], [25]. Останній у книзі “Українське

вчительство на Гуцульщині” подав специфіку педагогічної роботи у гуцульських селах, особливості відносин освітян із громадою, залежність рівня їх авторитету від знання звичаїв місцевих мешканців.

Попри наявність названих досліджень питанню побуту сільського вчительства у діаспорній літературі відведено значно менше уваги, ніж, наприклад, духовенству. Для науковців, які займалися вивченням різних аспектів діяльності Української греко-католицької церкви (УГКЦ) загалом і священнослужителів зокрема, характерне акцентування уваги на домінуючій ролі цієї соціальної групи у процесах національного відродження, некритичний підхід при висвітленні стосунків її представників із селянами.

У такому дусі написана книга о. І.Сохоцького “Що дали греко-католицька Церква й духовенство українському народові” [38]. На думку автора, галицькі священники родини завжди були “носіями культури і розсадниками української свідомості і національної окремішності” [38, 96]. Як доказ цього твердження, він навів основні складові активності служителів культури у суспільно-політичній і соціально-економічній сфері, а також у процесі збагачення культурно-мистецької спадщини народу.

Чималу зацікавленість у науковців також викликали проблеми участі освіченої верстви у справі зародження і розбудови української кооперації. Так, відомий дослідник цієї галузі І.Витанович в “Історії українського кооперативного руху” розкрив роль сільської інтелігенції в організації інституцій економічного характеру [7]. Місце священнослужителів у цих процесах детальніше з’ясовано у праці А.Качора “Роля духовенства і церкви в економічному відродженні Західної України”. Автор зосередився не тільки на характеристиці напрямів господарської діяльності кліру, але й подав поіменний список священників, задіяних у кредитних установах перед Першою світовою війною [20].

Серед діаспорних учених найбільше до вивчення окресленої теми здійснив сучасний канадський історик І.-П.Химка. Він єдиний із відомих нам дослідників, який виділив її в окрему соціальну групу і дав доволі вичерпну характеристику. Аналіз матеріального становища інтелігенції, її освіти і соціального статусу, специфіки відносин із населенням, участі у національному русі дали змогу істориком вибудувати всередині

цієї групи ієрархію, на чолі якої – духовенство, посередині – вчителство, а внизу – дяки [51]. У дослідженні під назвою “Релігія й національність в Україні другої половини XVIII – XX століть” автор відніс останніх до так званої “напівінтелігенції”, відвівши їм роль проміжної ланки між інтелігенцією і селянством [46, 61].

Праці І.-П.Химки, написані на багатому джерельному та історіографічному матеріалі, відкрили за кордоном новий етап у вивченні історії українського національного руху. Вони хоча і не стосуються безпосередньо теми побуту освіченої верстви, але через призму характеристики участі її представників у просвітніх і суспільно-політичних процесах подають чимало цінних відомостей про громадське життя священників і вчителів, а також про їхню роль у трансформації селянської культури.

Проблеми галицької інтелігенції розглядаються у монографіях і статтях польських дослідників М.Дроздовського, В.Найдус, М.Папежинської-Турек, Л.Сліви та інших [50], [54], [55], [56]. Монографія І.Камінської-Квак під назвою “Інтелігенція Львівського воєводства у міжвоєнний період” є найбільш вичерпною у цьому плані [52].

Наведені публікації польських науковців, безперечно, займають важливе місце серед історіографічних напрацювань з історії Галичини кінця XIX – 30-х років XX ст., однак вони здебільшого показують українську інтелігенцію у контексті політики австро-угорської чи польської влади і практично не зачіпають етнологічний аспект теми.

Із утворенням незалежної України у вітчизняній історіографії розпочався принципово новий період висвітлення проблеми діяльності української інтелігенції. Попри значне зацікавлення минулим національної еліти на цьому етапі сільська інтелігенція кінця XIX – 30-х років XX ст. так і не стала об'єктом окремого етнологічного дослідження.

У сучасній науці зберігається підхід, притаманний довоєнній етнології, коли за основу історичного аналізу бралася культура селянства, хоча помітні і позитивні тенденції звернення до вивчення інших соціальних верств чи груп.

Серед сучасних праць виділяємо монографію Г.Горинь “Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX – 30-ті роки XX ст.)”, у якій автор говорить про вплив

освіченої верстви на формування національної свідомості селянства через залучення його до вічового руху кінця XIX ст., організацію громадсько-політичних свят [10]. Публікації львівського етнолога А.Данилюка розкривають специфіку житла та інтер'єру сільського вчителства і духовенства [12], [13].

Через майже повну відсутність етнологічних досліджень з цієї тематики, основу сучасної історіографії складають публікації суто історичного плану.

Суспільно-політичні обставини, які визначали життя інтелігентної верстви кінця XIX – 30-х років XX ст. в Галичині, проаналізовано у працях Я.Грицака, О.Красівського та М.Кугутяка [11], [22], [24]. Зокрема, львівський історик Я.Грицак пов'язав процеси модернізації політичного життя українців із змінами у соціальній структурі національного руху, які виявлялись у переході з кінця XIX ст. керівництва цим рухом від духовенства до світської інтелігенції. Дослідник також наголосив на важливості факту існування священничих династій для тягlosti традицій і стабільного розвитку української еліти [11, 45].

Початок 1990-х років позначився виходом низки видань О.Рубльова та Ю.Черченка, В.Чоповського, присвячених безпосередньо історії інтелігенції західноукраїнських земель [35], [47], [48]. У них показано культурно-мистецьку діяльність освіченої верстви, її участь у просвітніх товариствах, а також злочинну політику польського і радянського тоталітарних режимів стосовно прогресивних діячів цього прошарку. У такому ж ракурсі виконано тритомне видання Інституту історії НАН України “Нариси історії української інтелігенції (перша половина XX ст.)” [29], [30].

Наприкінці XX – початку XXI ст. зберігається тенденція до вивчення суто політичної історії інтелігенції. Як справедливо зауважив Г.Касьянов, дискусії останнього часу стосовно української інтелігенції як в іноземній, так і в вітчизняній історіографії зосереджуються переважно навколо трьох тем: “інтелігенція і нація”, “інтелігенція і радянський тоталітаризм”, “забуті” (або репресовані) персоналії” [18, 20]. Із праць, у яких найповніше розкриваються вищеназвані проблеми, слід виокремити фундаментальне дослідження історика О.Рубльова під

назвою “Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914 – 1939)” [34].

Водночас сьогодні вийшло чимало досліджень з історії Церкви та шкільництва у Галичині, які тією чи тією мірою дають змогу створити цілісну картину життя сільської інтелігенції кінця XIX ст. – 30-х років XX ст. Серед них виділяємо публікації Н.Колб, О.Турія, А.Заярнюка [17], [21], [41] з питань матеріального становища кліру.

Для розуміння релігійних процесів, які, безперечно, позначалися на побуті священнослужителів, цінними є дослідження з історії УГКЦ В.Марчука і В.Перевезія [27], [31]. У них висвітлено роль Церкви у формуванні національної ідеї і консолідації патріотичних сил, а також репресивну політику польської влади стосовно суспільно активного духовенства.

Подібно як праці з історії Церкви є історіографічною базою для дослідження побуту сільських душпастирів, так само неабияку роль при вивченні становища вчительства відіграють численні публікації з історії шкільництва. Серед них виділяємо монографії і статті В.Благого, Т.Завгородньої, З.Нагачевської, Б.Ступарика та інших [4], [16], [28], [39].

Окрему категорію складають праці Л.Дрогомирецької, І.Пилипів, Б.Савчука, у яких висвітлено конкретні напрями діяльності інтелігенції, а саме: участь у культурно-просвітньому, кооперативному та антиалкогольному русі [15], [32], [6]. Публікації мають значну наукову вартість, особливо при вивченні громадської активності цієї соціальної верстви. Однак вони виконані у суто історичному ракурсі, тому для вивчення побуту інтелігенції використовуються в обмежених обсягах.

Наступну групу серед сучасних видань становлять дослідження з історії родин Бандерів, Бурачинських, Заклинських, Озаркевичів, Шухевичів, опубліковані красзнавцем П.Арсеничем, а також праця В.Качкана про видатних вихідців із священничих сімей [1], [2], [3], [19]. У переліку публікацій такого плану особливе місце займає “Літопис роду Дольницьких” О.Дольницького [14]. Автор детально відтворив генеалогічне дерево власного роду і на його прикладі показав процес формування національної інтелігенції. Він супроводив своє дослідження численними витягами із офіційних документів, спогадами, кресленнями.

Такі праці дають можливість прослідкувати спадкоємність освітніх традицій і специфіку родинного життя інтелігенції.

Для дослідження нашої проблеми активно використовуються краєзнавчі видання з історії населених пунктів [8], [9]. Подібні публікації становлять значний науковий інтерес з точки зору поданого у них фактологічного матеріалу, однак зазвичай вони не супроводжуються ґрунтовними теоретичними узагальненнями і часто зводяться тільки до констатації участі представників інтелігенції у діяльності різних громадських інституцій. Проблема побуту освіченої верстви висвітлюється у них тільки через призму відносин із селянами чи у контексті суспільно-політичної діяльності.

Певний обсяг інформації, необхідної для деталізації окремих явищ культури і побуту сільської інтелігенції, можна взяти із літератури енциклопедичного і довідкового характеру. Біографічні нариси про педагогів, визначних діячів та уродженців сучасної Івано-Франківщини подано у першому томі книги “Відомі педагоги Прикарпаття” [33]. Крім того, у кінці праці наводяться списки вчителів, які брали участь у національно-визвольних змаганнях українського народу та стали жертвами польського, фашистського і більшовицького окупаційних режимів. Короткі відомості про медичних працівників містяться у довіднику “Українські лікарі Прикарпаття” [42].

Отже, аналіз довоєнної, радянської, діаспорної, зарубіжної і сучасної української історіографії дає змогу згрупувати увесь корпус наукової літератури за такими напрямками: праці із загальної історії Галичини; дослідження про участь інтелігенції у суспільно-політичному русі краю; публікації з проблем культури і побуту українського народу; монографії і статті з історії УГКЦ і розвитку галицького шкільництва, а також з окремих напрямів діяльності освіченої верстви; генеалогічні дослідження видатних галицьких родин; краєзнавчі роботи з історії сіл.

Кожна із названих груп має свої сфери використання, однак практично всі вони (за винятком більшості публікацій із культури і побуту українців) містять інформацію переважно про соціально-правовий статус інтелігенції та її роль у громадському житті села.

На сьогодні в українській і зарубіжній історичній науці немає комплексної монографічної праці, в якій на належному рівні

розкривалася б проблема побуту української сільської інтелігенції Галичини кінця XIX – 30-х років XX ст. Це звичайно висуває перед автором низку нез'ясованих завдань і відкриває широкі можливості для подальших наукових досліджень. Особливо перспективним, на наш погляд, видається вивчення духовної культури освіченої верстви, особливостей її світогляду, а також здійснення порівняльного аналізу побуту інтелігенції Галичини та Наддніпрянщини другої половини XIX – початку XX ст.

Джерела та література

1. Арсенич П. Родина Озаркевичів / П. Арсенич. – Коломия: Вік, 1998. – 64 с.
2. Арсенич П. Родина Шухевичів / П. Арсенич. – Коломия: Вік, 1995. – 120 с.
3. Арсенич П. Священичий рід Бурачинських / П. Арсенич. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2004. – 192 с.
4. Благий В. Шкільництво в Галичині на початку XX ст.: історико-соціологічний аспект / В. Благий. – Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 1999. – 76 с.
5. Васюта І. Соціально-економічні відносини на селі Західної України до возз'єднання (1918 – 1939) / І. Васюта. – Львів: Вища школа, 1978. – 192 с.
6. Верига В. Там, де Дністер круто в'ється: історичний нарис виховно-освітньої політики в Галичині на прикладі учительської семінарії та гімназії в Заліщиках 1899 – 1939 / В. Верига. – Торонто: Срібна сурма, 1974. – 278 с.
7. Витанович І. Історія українського кооперативного руху / І. Витанович. – Нью-Йорк: ТУК, 1964. – 624 с.
8. Гетьман І. Історія села двох братів (Братківці) / І. Гетьман. – Івано-Франківськ: Бібліотечка газети “Вперед”, 2002. – 238 с.
9. Голинський В. Історія села Підгайчики Самбірського району на Львівщині: З найдавніших часів до середини п'ятдесятих років XX століття / В. Голинський. – Львів, 2002. – 198 с.
10. Горинь Г. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX – 30-ті роки XX ст.) / Г. Горинь. – К.: Наукова думка, 1993. – 199 с.
11. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. / Я. Грицак. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
12. Данилюк А. Поклонися народному здочому: Етнографічні нариси про народну архітектуру України / А. Данилюк. – Львів: Свічадо, 1995. – 64 с.

13. Данилюк А. Шляхами України: Етнографічний нарис / А. Данилюк. – Львів: Світ, 2003. – 256 с.

14. Дольницький О. Літопис роду Дольницьких. Документи, матеріали, спогади: генеалогічне дослідження / О. Дольницький. – Львів: Видавництво Українського Католицького Університету, 2004. – 658 с.

15. Дрогомирецька Л. Греко-католицьке духовенство Галичини в українському кооперативному русі (1920 – 1939 рр.) / Л.Дрогомирецька // Вісник Прикарпатського університету: Історія. – Івано-Франківськ: Плай, 2003. – Вип. VII. – С. 77 – 89.

16. Завгородня Т. Підготовка вчителів для української народної школи Галичини (1919 – 1939 роки) / Т. Завгородня. – Івано-Франківськ: Плай, 1999. – 136 с.

17. Заярнюк А. Надання “презенти” на парафію у другій половині XIX століття: соціальні та дискурсивні практики / А. Заярнюк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 9. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2001. – С. 448 – 464.

18. Касьянов Г. Українська інтелігенція: проблеми вивчення і реінтерпретацій / Г.Касьянов // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 8. Серія: Історія: Збірник наукових праць. – Вінниця: Дп “ДКФ”, 2004. – С. 7 – 22.

19. Качкан В. Хай святиться ім'я твоє: Галицькі просвітницькі діячі, письменники, вчені – вихідці із священницьких родин / В.Качкан. – Чернівці: Прут, 1994. – 198 с.

20. Качор А. Роля духовенства і церкви в економічному відродженні Західної України / А. Качор. – Вінніпег: Накладом Української Вільної академії Наук, 1992. – 40 с.

21. Колб Н. Матеріальне становище греко-католицьких парохів у Галичині на початку XX століття (на прикладі Львівської архієпархії) / Н.Колб // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 9. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича, 2001. – С. 465 – 479.

22. Красівський О. Галичина у першій чверті XX ст.: Проблеми польсько-українських стосунків / О.Красівський. – Львів: Вид-во ЛФУАДУ, 2000. – 416 с.

23. Кувеньова О. Громадський побут українського селянства: Історико-етнографічний нарис / О. Кувеньова. – К: Наукова думка, 1966. – 136 с.

24. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.

25. Ломацький М. Українське вчительство на Гуцульщині / М.Ломацький. – Торонто, 1958. – 72 с.

26. Макарчук С. Етносоціальне розвитие и національные отношения на западно-українських землях в период імперіалізма / С.Макарчук. – Львов: Вища школа, 1983. – 255 с.

27. Марчук В. Церква, духовність, нація. Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст. / В. Марчук – Івано-Франківськ: Плай, 2004. – 464 с.

28. Нагачевська З. Педагогічна думка і просвітництво в жіночому русі Західної України (друга половина ХІХ ст. – 1939 р.): Монографія / З.Нагачевська. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2007. – 764 с.

29. Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.): У 3-х кн. – К., 1994. – Кн. 2. – 172 с.

30. Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.): У 3-х кн. – К., 1994. – Кн. 3. – 154 с.

31. Перевезій В. Греко-католицька церква в умовах українсько-польської конфронтації 20 – 30-х рр. ХХ ст. / В.Перевезій – К., 1998. – 48 с.

32. Пилипів І. Культурно-просвітницький рух у Західній Україні у 20 – 30-х рр. ХХ ст. та місце в ньому УГКЦ (на матеріалах Станіславської єпархії УГКЦ) / І. Пилипів // Християнство в Україні на межі третього тисячоліття. – Івано-Франківськ: Плай, 2002. – С. 236 – 246.

33. Полек В., Дзвінчук Д., Угорчак Ю. Відомі педагоги Прикарпаття: Біографічний довідник (до 1939 року) / В. Полек, Д. Дзвінчук, Ю.Угорчак. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – Т. 1. – 204 с.

34. Рубльов О. Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914 – 1939) / О.Рубльов. – К.: Інститут історії України НАН України, 2004. – 648 с.

35. Рубльов О., Черченко Ю. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції (20 – 30-ті роки ХХ ст.) / О. Рубльов, Ю. Черченко. – К.: Наукова думка, 1994. – 349 с.

36. Савчук Б. Корчма: алкогольна політика і рух тверезості в Західній Україні у ХІХ – 30-х роках ХХ ст. / Б. Савчук – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2001. – 248 с.

37. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920 – 1939) / Ю. Сливка. – К.: Наукова думка, 1985. – 272 с.

38. Сохоцький І. Що дали греко-католицька Церква й духовенство українському народові / І. Сохоцький. – Філадельфія, 1951. – 105 с.

39. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772 – 1939 рр.) / Б.Ступарик. – Івано-Франківськ, 1994. – 144 с.

40. Титов Ф. Русское духовенство въ Галиціи (Изъ наблюденій путешественника). Церковно-историческій очеркъ / Ф. Титов. – Київ, 1903. – 132 с.

41. Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького духовенства Галичини в середині XIX століття / О.Турій // Ковчег. – 2000. – Ч. 2. – С. 115 – 148.

42. Українські лікарі Прикарпаття / Упорядники: П.Арсенич, П.Білянський, С.Геник. – Вид. 2-е, випр. і допов. – Коломия: Вік, 1995. – 96 с.

43. Ф. И. С. [Свистун] Прикарпатская Русь подъ владѣніемъ Австріи / Ф.Свистун. – Львовъ, 1896. – Ч. I (1772 – 1850). – 350 с.

44. Ф. И. С. [Свистун] Прикарпатская Русь подъ владѣніемъ Австріи / Ф.Свистун. – Львовъ, 1896. – Ч. II (1850 – 1895). – 744 с.

45. Федорович К. Українські школи в Галичині у світлі законів і практики / К. Федорович. – Львів, б.р.в. – 94 с.

46. Химка І. Релігія й національність в Україні другої половини XVIII – XX століть / І.Химка // Ковчег. – 2003. – Ч. 4. – С. 55 – 66.

47. Чоповський В. Будителі національного духу. Діяльність культурно-освітніх товариств “Просвіта” та “Рідна школа” на західноукраїнських землях (друга половина XIX ст. – 20 – 30-ті роки XX ст.) / В.Чоповський. – Львів, 1993. – 64 с.

48. Чоповський В. Українська інтелігенція в національно-визвольному русі на Західній Україні (1918 – 1941 рр.) / В.Чоповський. – Львів: Край, 1993. – 164 с.

49. Bujak F. Galicya / F. Bujak. – Lwów – Warszawa, 1908. – Т. 1. – 562 s.

50. Drozdowski M. Społeczeństwo, państwo, politycy II Rzeczypospolitej / M.Drozdowski. – Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1972. – 404 s.

51. Himka J.-P. Galician Villagers and the Ukrainian National Movement in the Nineteenth Century / J.-P. Himka. – Edmonton: CIUS, 1988. – 343 p.

52. Kamińska-Kwak J. Inteligencja wojewodstwa Lwowskiego w okresie międzywojennym / J. Kamińska-Kwak. – Rzeszow: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2005. – 456 s.

53. Obraz doli nauczyciela ludowego w Galicyi. – Nakładem kraj. związku nauczycielstwa ludowego z drukarni narodowej w Krakowie. – б/д. – 72 s.

54. Papierzyńska-Turek M. Sprawa ukraińska w Drugiej rzezypospolitej: 1922 – 1926 / M.Papierzyńska-Turek. – Krakow: Wydawnictwo Literackie, 1979. – 392 s.

55. Najdus W. Szkice z historii Galicyi 1900–1904 / W. Najdus. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1958. – Т. 1. – 412 s.

56. Sliwa L. Gimnazją galicyjskie w procesie kształtowania się inteligencji polskiej / L.Sliwa // Galicja i jej dziedzictwo. – 1995. – Т. 3. Nauka i oświata. – S. 163 – 169.

Дрогобицкая Оксана. Быт украинской сельской интеллигенции Галичины (конец XIX – 30-х гг. XX ст.): историография проблемы. В статье проанализированы исследования, посвященные изучению быта украинской сельской интеллигенции Галичины конца XIX – 30-х гг. XX ст. Автор рассмотрела публикации по истории Галичины; исследования об участии интеллигенции в общественно-политическом движении; монографии и статьи о быте украинского народа; труды по истории Церкви и развитию галицкой школы, а также об отдельных направлениях деятельности представителей образованного слоя; генеалогические исследования; краеведческие работы.

Ключевые слова: сельская интеллигенция, быт, историография, Галичина.

Drohobyska Oksana. Way of life of Ukrainian rural intelligentsia of Galician (the end of the XIXth – 30th of the XXth century): historiography of the problem. Researches, devoted to the study of way of life of the Ukrainian rural intelligentsia of Galician at the end of the XIX – 30th of the XXth century, are analyzed in the article. The author has studied publications from the history of Galician; researches about participating of intelligentsia in social and political movement; monographs and articles about the way of life of the Ukrainian people; scientific works from history of Church and development of Galician school life and also about separate directions of activity of high-educated layer; genealogical researches; regional works.

Key words: rural intelligentsia, way of life, historiography, Galicia.